

CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA - PROVEDBA NA GLOBALNOJ RAZINI I PROVEDBENI STATUS U REPUBLICI HRVATSKOJ

dr.sc. Ivana Gudelj, znanstvena suradnica

1. UVOD

Održivi razvoj je pojam koji se često spominje u različitim sferama javnog života, a u praksi nije tako često zastupljen. Princip je to koji podrazumijeva integrirani pogled na razvoj ljudskog društva i obuhvaća tri dimenzije održivosti – gospodarsku, društvenu i ekološku.

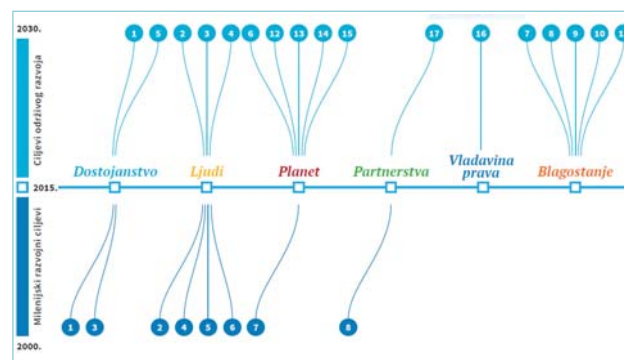
U središtu novog Program održivog razvoja do 2030. *Transforming our World: 2030 Agenda for Sustainable Development* usvojenom na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 25. rujna 2015. nalazi se 17 ciljeva održivog razvoja donesenih kako bi se okončalo siromaštvo, zaštitio planet, osiguralo blagostanje i mir. Program poziva na revitalizaciju globalnog partnerstva i dobrog upravljanja, ključnih elemenata za njegovu provedbu. Globalno partnerstvo obuhvaća sudionike iz svih segmenata društva: vlade, poslovnu i akademsku zajednicu, organizacije civilnog društva, medije i građane. Isti ravnomjerno obuhvaća tri dimenzije održivog razvoja – gospodarsku, društvenu i okolišnu – te svaki od ciljeva održivog razvoja pridonosi prosperitetu, socijalnoj uključenosti, okolišnoj održivosti i dobrom upravljanju. Ciljevi održivog razvoja univerzalno su primjenjivi, međusobno su povezani, odnosno ostvarivanjem jednog cilja u većoj ili manjoj mjeri se pridonosi ostvarivanju i svih ostalih ciljeva. U nastavku se daje prikaz provedbe ciljeva održivog razvoja na globalnoj razini i provedbeni status u Hrvatskoj.

2. ODNOS CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA I MILENIJSKIH RAZVOJNIH CILJEVA

Ciljevi održivog razvoja logičan su nastavak Milenijskih razvojnih ciljeva iz 2000. godine s kojima se djelomično preklapaju i na koje se nadovezuju (slike 1 i

2). Geopolitičke promjene koje su se događale tijekom petnaest godina (2000. – 2015.) dovele su do spoznaje da su u novim uvjetima primjereniji novi ciljevi na svjetskoj razini za koje su potrebna integrirana rješenja. Dok su Milenijski ciljevi bili usmjereni na države u razvoju, Program održivog razvoja je globalni sporazum kojim se utvrđuje sveobuhvatni program djelovanja za sve države, uključujući nacionalne politike.

Za razliku od Milenijskih razvojnih ciljeva, provedba Ciljeva održivog razvoja očekuje se od sve 193 zemlje članice UN-a. Ciljevi su oblikovani s idejom usmjeravanja razvojnih planova i nacionalnih politika država članica UN-a, a temelje se na 169 podciljeva i 232 pokazatelja (slika 3). U Ciljeve održivog razvoja ugrađeno je razumijevanje da okoliš nije samo dodatak ili nešto što je suprotstavljeno održivom razvoju, nego ono što se nalazi u podlozi svih ciljeva. Stoga Ciljevi održivog razvoja uključuju nova tematska područja kako bi se pokazalo da se okoliš, gospodarstvo i društvo međusobno prožimaju, a ne da se međusobno natječu (slika 4).

Slika 1: Povezanost Ciljeva održivog razvoja s Milenijskim razvojnim ciljevima (HGK, 2019)

Usmjerenost na simptome umjesto na uzroke problema	Razumijevanje isprepletenosti napretka gospodarstva, društva i okoliša
Vlade i razvojne agencije odgovorne za 'isporuku' razvoja	Svi sektori (uključujući i poslovni) prepoznati kao ključni akteri razvoja i dio rješenja
Svaki sektor ispunjava svoju ulogu neovisno o drugima	Nužna je suradnja svih sektora
Usmjerenost na specifične probleme na specifičnim lokalitetima	Potreba za holističkim pristupom problemima i lokalitetima
Većina financiranja uvjetovana postizanjem kratkoročnih rezultata	Potrebna su dugoročna ulaganja kako bi se postigla transformacijska promjena
Mala tolerancija rizika uz očekivanje da se demonstrira utjecaj	Potreba za inovativnim pristupima s većim dugoročnim utjecajem
Centralizirano planiranje, pristup 'dizajniranje razvoja'	Elastično planiranje utemeljeno na spajanju interesa i lokalnih resursa oko pojedinih problema

Slika 2: Usporedba Ciljeva održivog razvoja s Milenijskim razvojnim ciljevima (HGK, 2019)

Slika 3: Broj ciljeva, podciljeva, pokazatelja i država potpisnica Programa za održivi razvoj (HGK, 2019)

Slika 4: Tri sastavnice održivog razvoja (ODRAZ, 2015)

3. PARTNERSTVO I SURADNJA KLJUČNI ČIMBENICI ZA POSTIZANJE CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA

Poučen nedovoljnim napretkom u ostvarivanju Milenijskih razvojnih ciljeva, UN je prepoznao važnost

Partnerstava i suradnje različitih sektora društva za ostvarivanje Ciljeva održivog razvoja. Pokazalo se da održivi razvoj nije moguće postići angažmanom jedne ili više organizacija, već u njegovom kreiranju i ostvarivanju moraju sudjelovati svi oni u čije se ime donose aktualne odluke s dalekosežnim posljedicama. To je ujedno i razlog

RAZMJENA	UDRUŽIVANJE	TRANSFORMACIJA
Jedan partner pridonosi radu drugoga ili partneri razmjenjuju resurse kako bi jedan ili oba partnera stvorili više.	Dvoje ili više partnera udružuje svoje resurse kako bi stvorili nešto što ni jedan od njih ne bi mogao sam.	Veliki broj sudionika radi zajedno u kolektivnoj akciji usmjerenoj na rješavanje složenih izazova i transformaciju sustava.
Najčešće transakcijski, jednosmjernan odnos ili uzajamna razmjena vještina, znanja i sredstava.	Odlikuje se zajedničkim stvaranjem, uzajamnom odgovornošću i inovativnim pristupima.	Svaki sudionik donosi jedinstvene, ali i komplementarne resurse, sve ključne dijelove u slgalici.
Uključuje pregovore radi maksimiziranja dobitaka za obje strane.	Uključuje oluju mozgova i kreativni dijalog usmjeren na zajedničko pronalaženje rješenja usmjerenih na stvaranje vrijednost.	Podrazumijeva višedionički dijalog koji je potreban za razumijevanje sustava i uključivanje svih aktera nužnih za promjenu stanja.
Stvorena vrijednost • Vrijednost za organizaciju	Stvorena vrijednost • Vrijednost za organizaciju • Vrijednost u ostvarenju misije	Stvorena vrijednost • Vrijednost za organizaciju • Vrijednost u ostvarenju misije

Slika 5: Različite vrste partnerstva za postizanje ciljeva održivog razvoja oblikuju različite stupnjeve vrijednosti (HGK, 2019)

što je usvajanju Programa 2030. prethodio niz tematskih i konzultacijskih procesa koji se i dalje kontinuirano odvijaju na različitim platformama širom svijeta. UN definira partnerstva za održivi razvoj kao dobrovoljne i suradničke odnose među različitim skupinama u kojima se svi sudionici zalažu da zajednički rade na postizanju zajedničkog cilja ili da poduzmu određeni zadatak, dijeleći rizike, odgovornosti, resurse i koristi. Različite vrste partnerstva oblikuju različite stupnjeve vrijednosti ovisno o glavnom cilju i prirodi odnosa među partnerima (slika 5).

Partnerships for SDGs je online platforma UN-a na kojoj je moguće registrirati dobrovoljne preuzete obaveze i višedionička partnerstva kojima se podržava ostvarivanje 17 ciljeva održivog razvoja. Tom platformom se potiče razmjena znanja i vještina između različitih partnerstava i dobrovoljnih inicijativa, a otvorena je za sve države članice, međuvladine organizacije, civilno društvo, poslovnu zajednicu, tijela lokalne vlasti, akademsku zajednicu i sve ostale (HGK, 2019.).

4. PRAĆENJE PROVEDBE CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA

Iako Ciljevi održivog razvoja nisu pravno obvezujući, od vlada se očekuje preuzimanje odgovornosti te uspostavljanje nacionalnog okvira za njihovu provedbu. Provedba Ciljeva održivog razvoja, kao ključan način praćenja napretka u ostvarenju Programa 2030, prati se na regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini putem dobrovoljnih nacionalnih pregleda, koji su izvještaji o napretku ostvarenja Ciljeva.

Dobrovoljni nacionalni pregledi trebaju se izrađivati redovito i nadopunjavati analitičkim pregledima nižih

razina. Države su pozvane nacionalnim analitičkim pregledima analizirati izazove koji prate provedbu Ciljeva održivog razvoja i djelotvornost aktualnih politika. Pri tome moraju organizirati savjetovanje s različitim dionicima, uključujući i marginalizirane i ranjive skupine, te potom pripremiti nacionalni izvještaj o napretku u ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja. U periodu od 2016. do 2018. godine izrađeno je 111 dobrovoljnih nacionalnih pregleda, a 50 dobrovoljnih nacionalnih pregleda bilo je najavljeno za 2019. – uključujući i Hrvatsku. U tom je procesu ključno uspostavljanje nacionalnog statističkog sustava za praćenje ostvarivanja Ciljeva održivog razvoja i upravljanje njihovom provedbom. Slijedom iskustava u provedbi Milenijskih ciljeva, u točki 75. Programa 2030. predviđeno je uspostavljanje skupine globalnih pokazatelja za praćenje i reviziju ciljeva i podciljeva. Stoga su na Općoj skupštini UN-a u srpnju 2017. usvojena ukupno 232 pokazatelja koji predstavljaju polazišnu točku za praćenja provedbe Ciljeva održivog razvoja. Rezultati nekih Ciljeva mjerljivi su u brojkama, dok se drugi očituju u poboljšanju uvjeta i životnog standarda (HGK, 2019).

5. GLOBALNI PREGLED PROVEDBE CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA I ODNOS SA PROVEDBOM MILENIJSKIH CILJEVA

Ekstremno siromaštvo utječe na 636 milijuna, odnosno 8% globalnog stanovništva. Procjenjuje se da jedna od pet osoba u zemljama u razvoju živi s manje od 1,25 američkih dolara na dan.

Međunarodna linija siromaštva, prema procjeni Svjetske banke, trenutno je definirana na razini od 1,90 američkih

dolara dnevno, što je podatak temeljen na kupovnoj moći iz 2011. godine. Svijet bez siromaštva nadovezuje se na Milenijski cilj 1 – iskorijeniti ekstremno siromaštvo i glad. Nakon donošenja Milenijskih ciljeva, postotak siromašnog stanovništva koje je preživljavalo s manje od 1,25 američkih dolara na dan do 2010. godine se smanjio sa 47%, koliko je iznosio 1990., na 22%, čime je ostvaren i premašen zacrtani cilj od 23,5%.

Trenutno je pothranjeno 795 milijuna ljudi, odnosno od devet ljudi na svijetu, jedna osoba je pothranjena. Od ukupnoga stanovništva, u Aziji se nalazi čak 64% pothranjenog stanovništva. Svijet bez gladi uključuje poduzimanje specifičnih aktivnosti u poljoprivredi, posebno među malim proizvođačima hrane. Poljoprivreda je najveći poslodavac na svijetu koji osigurava sredstva za život za 26% globalne populacije. Svijet bez gladi također se nadovezuje na Milenijski cilj 1. Postotak pothranjenog stanovništva 1990. godine iznosio je 23,6 %, a do 2013. godine je smanjen na 14,3%. Nije ostvaren zacrtani cilj od 11,8%, ali je postignut znatan napredak u borbi protiv gladi.

Svake godine više od šest milijuna djece u svijetu ne doživi svoju petu godinu. Djeca rođena u siromaštvu imaju dvostruko veće šanse da ne prežive od onih iz bogatijih obitelji. Dostupnost cjepiva i kvalitetnih lijekova znatno se poboljšala od 2000. godine: zahvaljujući cjepivu protiv ospica izbjegnuto je 15,6 milijuna smrtnih slučajeva, cjepivo protiv malarije spriječilo je 6,2 milijuna smrti, a zaraza virusom HIV-a se od 2001. smanjila za 38%. Kronične, nezarazne bolesti poput bolesti kardiovaskularnog sustava, raka, dijabetesa i dišnih putova trenutno su vodeći uzroci smrti diljem svijeta. Predviđa se da će do 2030. godine liječenje tih bolesti stajati 47 bilijuna američkih dolara i dovesti milijune ljudi ispod linije siromaštva. Zdravlje i blagostanje objedinjuje čak tri Milenijska cilja: Milenijski cilj 4 – Smanjiti stopu smrtnosti djece, Milenijski cilj 5 – Poboljšati zdravlje majki i Milenijski cilj 6 – Boriti se protiv AIDS-a i drugih zaraznih bolesti. U razdoblju od 1990. do 2012. stopa smrtnosti djece mlađe od pet godina na 1 000 rođenih snižena je s 99 na 53. Iako je stopa smrtnosti gotovo prepolovljena, nije postignuto ispunjenje planiranog cilja od 33.

Postotak upisane djece u osnovnoškolsko obrazovanje 2015. godine iznosio je 91%. Više od 57 milijuna djece osnovnoškolske dobi ne pohađa školu, od čega više od 50% živi na područjima pogođenim sukobima. 103 milijuna mladih ne vlada vještinama pismenosti, od čega su 60% žene, što nadalje rezultira daljnjom marginalizacijom i potpunom nemogućnošću

zapošljavanja ili pronalaska dostojanstvenog zaposlenja. Na globalnoj razini, šestero od desetero djece i mladih ne postiže minimalnu razinu znanja čitanja i matematike. Dodatno, nedostatak učitelja i loši uvjeti u školama, posebice nedostatak električne energije i čiste vode, u mnogim dijelovima svijeta dodatno otežavaju provedbu kvalitetnog obrazovanja koje se nadovezuje na Milenijski cilj 2 – Osigurati univerzalno osnovno obrazovanje. U razdoblju od 1990. do 2012. povećan je broj upisa djece u osnovne škole s 88% na 90%, dok je zacrtani cilj predvidio da 100% djece bude obuhvaćeno osnovnoškolskim obrazovanjem.

Žene na globalnoj razini za isti posao zarade tek 82 centa na svaki dolar kojeg zarade muškarci. Sve su češće nezaposlene, a dominiraju na slabije plaćenim i podcijenjenim poslovima. U 18 zemalja muškarcima je omogućeno da svojim suprugama pravnim putem zabrane zapošljavanje. Rodna ravnopravnost nastavak je Milenijskog cilja 3 – Promicati ravnopravnost spolova i osnažiti žene. Indeks rodne jednakosti za bruto omjer upisanih u primarno, sekundarno i tercijarno obrazovanje iznosio je 1990. godine 0,69, dok se 2012. godine popeo na 0,99, čime je ostvaren i premašen zacrtani cilj od 0,97.

Nedostatak vode utječe na više od 40% svjetskog stanovništva, a gotovo 663 milijuna ljudi nema pristup čistoj vodi za piće. Oko 1,2 milijarde ljudi diljem svijeta živi na područjima ugroženima nestašicom vode, a do 2025. se očekuje da će 1,8 milijardi ljudi živjeti na područjima s apsolutnim nedostatkom vode. Sjeverna Afrika i zapadna Azija izložene su vodnom stresu višem od 60%, što upućuje na veliku vjerojatnost nestašice vode u budućnosti. Gotovo 1 000 djece umire svakodnevno od bolesti koje su povezane s manjkom sanitarnih uvjeta i nestašicom vode, odnosno hidričnim epidemijama. Na ozbiljnost problema ukazuje i činjenica da žene u podsaharskoj Africi sveukupno provedu 40 milijardi sati godišnje prikupljajući vodu potrebnu za elementarne životne potrebe. Čista voda i sanitarni uvjeti nadovezuju se na Milenijski cilj 7 – Osigurati održivost okoliša. Udio stanovništva koji koristi poboljšani izvor pitke vode iznosio je 1990. godine 70%, dok je 2012. godine iznosio 87%, dok je predviđeni cilj bio 85%.

Energija ima dominantan utjecaj na klimatske promjene. Proizvodnja energije odgovorna je za više od 60% emisija stakleničkih plinova, zbog čega je nužan pomak prema čistim, obnovljivim izvorima energije poput sunčeve, hidroenergije i energije vjetra. Jedan od sedmero ljudi diljem svijeta i dalje nema pristup električnoj energiji, a više od 3 milijarde ljudi, od

kjih većina u Aziji i podsaharskoj Africi, još uvijek koristi ekološki neprihvatljiva goriva za kuhanje. Pristupačna i čista energija nadovezuje se na Milenijski cilj 7 – Osigurati održivost okoliša. Opskrba svih tehnološki i ekonomski dostupnom električnom energijom do 2030. godine podrazumijeva unaprjeđenje međunarodne suradnje kako bi se olakšao pristup istraživanju i tehnologijama za dobivanje ekološki prihvatljivih oblika energije, uključujući znatna ulaganja u OIE kao i energetska učinkovitost.

Iskorištavanje radnika i kršenje njihovih prava zastupljeno je diljem svijeta. Procjenjuje se da je 168 milijuna djece žrtva dječjeg rada, a 193 milijuna, ili 5,6% svjetske populacije, je nezaposleno,

što je posebno zastupljeno među mladim ljudima. Stopa nezaposlenosti mladih dosegla je 2014. godine 13%, što je tri puta više od stope nezaposlenosti odraslih. Procjenjuje se da će za zapošljavanje radnika koji ulaze na tržište rada između 2016. i 2030. godine biti potrebno kreirati 470 milijuna radnih mjesta.

Više od 2,4 milijarde ljudi širom svijeta nema osnovne sanitarne uvjete, dok 2,6 milijardi ljudi nema pristup konstantnoj opskrbi električnom energijom. Gotovo 3,5 milijardi ljudi u svijetu nema pristup

internetu, od čega više od 90% živi u zemljama u razvoju. Samo 21,8% stanovnika Afrike ima pristup internetu, što je najniži postotak u svijetu, dok je europski prosjek 2017. godine iznosio 80%. Prema UNCATD-u se procjenjuje da u nekim afričkim zemljama s najnižim prosječnim prihodima infrastrukturna ograničenja smanjuju poslovnu produktivnost i do 40%. Bez kvalitetne cestovne infrastrukture tijekom cijele godine i u svim vremenskim uvjetima, stanovnici pojedinih regija su onemogućeni u pružanju usluga i uzimanju istih sa tržišta. Patenti potiču inovacije i osiguravaju poticaje za istraživanje. Najveći je broj patenata registriran u Kini 2016. godine, njih ukupno 1,3 milijuna. Industrija, inovacije i infrastruktura se ne može usporediti ni s jednim Milenijskim ciljem razvoja. Moderniziranje i obnova infrastrukture u svim aktivnostima poslovanja prepoznati su 2015. kao jedan od bitnijih preduvjeta održivosti.

Dohodovna nejednakost unutar zemalja se pogoršala unatoč poboljšanju u nejednakosti među zemljama. 1% najbogatijih drži više od polovine ukupnog svjetskog bogatstva. 2017.

godine ekonomska nejednakost je postala glavni pokretač migracije više od 258 milijuna ljudi u druge zemlje. Smanjenje nejednakosti usmjereno je na osiguranje jednakih mogućnosti za sve, a isto se povezuje s Milenijskim ciljem 1 – iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi.

Tijekom nadolazećih desetljeća 95% urbane ekspanzije odvijat će se u zemljama u razvoju. Neplanirani rast gradova u južnoj Aziji i Africi dovodi do pogoršanja životnih uvjeta, zagađenja, epidemija zaraznih bolesti, te ograničenog pristupa vodi, električnoj energiji i sanitarnim čvorovima. Trenutno polovina svjetskog stanovništva, odnosno oko 3,5 milijardi ljudi živi u gradovima, od čega 828 milijuna ljudi živi u slumovima. Smanjenje nejednakosti usmjereno je na osiguranje jednakih mogućnosti za sve, što je povezano sa Milenijskim ciljem 1 – iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi.

Otpriblike 86% svjetskog stanovništva živi u zemljama koje svoje resurse troše intenzivno i brže nego što oni mogu biti obnovljeni, što je dovelo do resursnog deficita i degradacije ekosustava. Za zadovoljenje aktualno zastupljenog intenziteta potrošnje resursa trebalo bi nam 1,7 Zemlje kako bi se zadovoljila globalna potrošnja istih. Samo je 3% svjetske vode prikladno za ljudsku konzumaciju, a samo 20% energije potrošene na globalnoj razini dolazi iz obnovljivih izvora. Odgovorna potrošnja i proizvodnja potpuno je novi cilj koji je donesen s vizijom ostvarenja kružnoga gospodarstva, odnosno harmonizacije gospodarskih aktivnosti i prirodne resursne raspoloživosti.

U razdoblju od 1880. do 2012. prosječna globalna temperatura povećavala se za 0,85°C, a od 1970. broj prirodnih katastrofa u svijetu se učetverostručio te doseže brojku od oko 400 godišnje. Za svako povećanje od 1°C, prinosi zrna opadaju za cca 5%. Emisije stakleničkih plinova su cca 50% više od razina mjerenih 1990-ih godina. Emisije ugljikova dioksida (CO₂) iznosile su 1990. godine 21,6 milijardi tona. Izmjerene su količine 2010. godine iznosile 31,4 milijarde tona. Tendencija ovog cilja Odgovor na klimatske promjene je mobilizirati 100 milijardi američkih dolara godišnje do 2020. godine kako bi se odgovorilo na potrebe zemalja u razvoju i ublažile katastrofalne prirodne pojave povezane s klimatskim promjenama. Ovaj cilj se nadovezuje na Milenijski razvojni cilj 7 – Osiguranje održivosti okoliša, ali je izdvojen zbog značajnosti utjecaja klimatskih promjena na čovječanstvo.

Životi više od tri milijarde ljudi diljem svijeta ovise o morskim i obalnim ekosustavima. Ljudsko je djelovanje uzrokovalo zagađenje čak 40% oceana, riblji fondovi su iscrpljeni, a obalna staništa uništena. Ocean je do sada apsorbirao 30% ukupnog CO₂ nastalog ljudskim djelovanjem. Postotak zaštićenih kopnenih i morskih područja iznosio je 1990.

godine 8,3%, da bi se 2010. godine popeo na 14% ukupne zemljine površine. Ekonomska vrijednost morskih i obalnih resursa i industrije procjenjuje se na tri bilijuna američkih dolara godišnje ili oko 5% globalnog BDP-a. Cilj 14 – Očuvanje vodenog svijeta i Cilj 15 – Očuvanje života na kopnu izravno se nadovezuju na Milenijski razvojni cilj 7 – Osiguranje održivosti okoliša.

Više od 75% svjetskog kopnenog područja degradirano je zagađenjem, a ta bi se brojka do 2050. mogla povećati na 90%, s najočitijim negativnim učincima vidljivima u Aziji i Africi.

Najnoviji IUCN-ov Crveni popis (*Red List*), kao ključni pokazatelj ugroženosti bioraznolikosti u svijetu, pokazuje da se 26 000 vrsta biljnog i životinjskog svijeta nalazi na rubu izumiranja. Ljudi predstavljaju samo 0,01% svih živih bića na Zemlji, a istraživanja su pokazala kako su upravo ljudi odgovorni za gubitak od 83% svih divljih životinja i polovine biljaka. S druge je strane evidentna ovisnost čovjeka o očuvanosti tla, prirodi i bioraznolikosti, jer širom svijeta 2,6 milijardi ljudi izravno ovisi o poljoprivredi, kako bi zaradili za život, a osam od deset ljudi koji žive u ruralnim područjima u zemljama u razvoju oslanja se na tradicionalne biljne lijekove za svoje liječenje.

UNHCR procjenjuje da diljem svijeta ima 10 milijuna ljudi bez državljanstva. Tim ljudima je uskraćeno državljanstvo i ostala pripadajuća prava, zbog čega su izloženi širokom rasponu

zlostavljanja. Prema Indeksu globalnog mira, utjecaj nasilja na globalnu ekonomiju je 2017. iznosio 14,76 trilijuna američkih dolara, a 68,5 milijuna ljudi je zbog istog razloga bilo prisiljeno napustiti svoje domove. Procjenjuje se da tvrtke i pojedinci svake godine plaćaju iznos od 1,5 trilijuna dolara mita, što predstavlja oko dva posto globalnog BDP-a, odnosno 10 puta više od vrijednosti koju je za pomoć u razvoju uložila Svjetska banka. Mir, pravda i snažne institucije odlučujući je ciljni izazov u cijelom svijetu koji je prepoznat 2015.

Konferencija UN-a za trgovinu i razvoj procjenjuje da je za ostvarenje zahtjevnosti Programa 2030. potrebno 5-7 trilijuna američkih dolara godišnje, uz udruživanje tehnoloških mogućnosti, kadrova i drugih resursa većeg broja dionika. Razvijene zemlje nisu ispunile svoje obveze u pogledu razvojne pomoći. Samo je šest zemalja postiglo Prekomorski cilj razvojne pomoći izdvajanja u iznosu od 0,7% bruto nacionalnog dohotka za inozemnu pomoć. Partnerstvom do ciljeva nastavak je Milenijskog cilja broj 8 – Globalna suradnja, te je jedan od ključnih čimbenika za postizanje Ciljeva održivog razvoja (HGK, 2019.; UN, 2019.).

6. PROVEDBENI STATUS CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska je od samog početka bila aktivna sudionica procesa donošenja dokumenata važnih za globalan održiv razvoj i to u svim relevantnim tijelima Ujedinjenih naroda i Europske unije. Na Svjetskom sastanku na vrhu o održivom razvoju u Rio de Janeiru 1992. godine, kao aktivni dionik je sudjelovala na usuglašavanju teksta i usvajanju Deklaracije i Akcijskog programa za 21. stoljeće (Agenda 21). Usvajanje Milenijske deklaracije i Milenijskih ciljeva razvoja iz 2000. godine dodatno je pokrenulo Hrvatsku prema sveobuhvatnom i održivom razvoju.

U svrhu kreiranja cjelokupnog okvira potrebnog za učinkovito praćenje uspješnosti provedbe ciljeva održivog razvoja, početkom 2019. godine uspostavljen je Informacijski sustav za strateško planiranje i upravljanje razvojem, koji omogućava elektroničko prikupljanje i pohranu statističkih i financijskih podataka potrebnih za praćenje i izvještavanje o provedbi akata strateškog planiranja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a samim tim i praćenje provedbenih aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva Programa UN-a za održivi razvoj 2030. na nacionalnoj razini.

Predstavljanje prvog Dobrovoljnog nacionalnog pregleda provedbe Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. pred UN-ovim Političkim forumom na visokoj razini, u srpnju 2019. godine, Hrvatskoj je bila prigoda za vrednovanje dosadašnjih postignuća u ispunjavanju ciljeva održivog razvoja.

Izrada Dobrovoljnog nacionalnog pregleda provedena je paralelno sa izradom Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine koja će biti usvojena u prvoj polovini 2020. godine. Ostvarujući viziju Hrvatske kakvu želimo, razvojna će strategija objediniti prioritete i pridonijeti održivom razvoju i demografskoj obnovi Hrvatske u idućem desetljeću.

Hrvatska ima dobar početni položaj i postiže pozitivne rezultate na području održivog razvoja, a 17 ciljeva održivog razvoja promatra kao smjernice za vlastiti razvoj te okvir za osiguravanje bolje i održivije budućnosti na globalnoj razini.

U izvješću Sustainable Development Report 2019, (Sachs et al 2019.), prema SDG Indexu, Hrvatska se nalazi na 22. mjestu od ukupno 162 zemlje za koje je provedeno prikupljanje podatka o uspješnosti provedbe Ciljeva održivog razvoja. Zajedno s drugim državama članicama Europske unije Hrvatska ima dobre izgleda da postane predvodnik održivog razvoja te sudjeluje u daljnjoj razradi i uspostavi globalnih standarda uz ostvarivanje društvenih i gospodarskih koristi (VRH, 2019.).

7. ZAKLJUČAK

Ako se uvaži činjenica da su Ciljevi održivog razvoja zapravo ciljevi zdravog razuma i želi li ih se ostvariti

lokalno, nacionalno i globalno, neophodna je međusobna razmjena iskustava i primjera dobre prakse, inspiracija, kreativnost, unaprjeđenje znanja i vještina potrebnih za promjene, uzajamno osnaživanje i razumijevanje važnosti suradnje za ubravanje promjena koje u konačnici rezultiraju općedruštvenom dobrobiti.

Izazovi koji zahtijevaju unaprjeđenje postojećih i iznalaženje novih, inovativnih politika i mjera za održivi društveno gospodarski rast i razvoj Hrvatske su:

- Hrvatska bez siromaštva i gladi,
- zdrav život i blagostanje,
- kvalitetno obrazovanje,
- smanjenje nejednakosti,
- čista voda i sanitarni uvjeti,
- pristupačna i čista energija u svim dijelovima Hrvatske,
- održiv gospodarski razvoj,

- učinkovita javna uprava i pravosuđe,
- pametni održivi razvoj gradova i lokalnih zajednica,
- odgovorna potrošnja i proizvodnja i uvođenje strukturnih promjena u industriju te jačanje konkurentnosti kroz razvoj infrastrukture,
- povećanje produktivnosti, primjenu inovacija i novih digitalnih tehnologija koje omogućavaju modernizaciju poslovanja,
- integrirani odgovor na klimatske promjene,
- očuvanje vodenog svijeta i života na kopnu,
- osnaživanje kapaciteta i partnerstva svih ključnih dionika održivog razvoja.

Pri ophođenju s navedenim izazovima važno je imati na umu da svaka promjena počinje od pojedinca, na individualnoj razini, a zatim se utjecaj širi putem različitih organizacija, suradničkih platformi i partnerstava. ■

LITERATURA

HGK - Hrvatska gospodarska komora (2019.): Podržimo održivo - ubrzajmo promjene

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice (2015.): Globalni ciljevi održivog razvoja - Novi izazov

Sachs, J.; Schmidt-Traub, G.; Kroll, C.; Lafortune, G.; Fuller, G. (2019.): Sustainable Development Report 2019., Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN), New York

UN (2019.): Sustainable Development Goals <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

VRH - Vlada Republike Hrvatske (2019.): Dobrovoljni nacionalni pregled provedbe Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.